

УДК 343.85

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.3.30>

Федчак Ігор Андрійович,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності

Львівського державного університету внутрішніх справ

ORCID ID: 0000-0002-4539-5988

**ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ
МЕТОДОЛОГІЇ «ТРИКУТНИК ЗЛОЧИННОСТІ» ТА МЕТОДОЛОГІЇ SWOT-
АНАЛІЗУ ПІД ЧАС РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ, ОРІЄНТОВАНОЇ НА ПОТРЕБИ ГРОМАД
(COMMUNITY POLICING)**

**PRACTICAL ASPECTS OF SOLVING PROBLEMS THROUGH THE USE
OF THE “CRIME TRIANGLE” METHODOLOGY AND THE SWOT ANALYSIS
METHODOLOGY DURING THE IMPLEMENTATION OF THE MODEL
OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES FOCUSED ON THE NEEDS
OF COMMUNITIES (COMMUNITY POLICING)**

Статтю присвячено дослідженню та висвітленню практичних аспектів вирішення проблем під час реалізації моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing) через використання методологій «Трикутник злочинності» та SWOT-аналізу.

Установлено, що ключовими організаційними компонентами проактивної моделі правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing) є побудова поглиблених відносин взаємодії із представниками громадськості або окремими мешканцями територіальних громад як джерелами можливостей та криміногенних відомостей, які мають значення для профілактичної правоохоронної діяльності та процес вирішення індивідуальних проблем, які чинять вплив на стан криміногенної ситуації.

Визначено, що процес вирішення проблем у правоохоронній практиці органів та підрозділів Національної поліції України не враховує потенціалу сучасних методологій, які розроблені та активно використовуються у зарубіжній правоохоронній діяльності.

Констатовано, що суттєвим профілактичним потенціалом володіють дві методології, а саме «Трикутник злочинності» та SWOT-аналіз. Методологія «Трикутник злочинності» полягає у виявленні основних першопричин проблем у стані криміногенної ситуації з метою підготовки персональних контрзаходів. SWOT-аналіз – це перспективна методологія, за допомогою якої можна дослідити сильні та слабкі сторони правоохоронної діяльності, а також можна зрозуміти можливості й загрози, з якими стикаються підрозділи поліції, що дозволяє побудувати обґрунтовані стратегії подальших дій. Застосування проблемно-орієнтованих методологій «Трикутник злочинності» та SWOT-аналіз дозволяє досягати високого рівня ефективності при нейтралізації першопричин проблем у сфері забезпечення правопорядку, а також дієво послаблювати вплив існуючих проблем з метою більш ефективного виконання покладених на правоохоронні органи завдань.

Ключові слова: *правоохоронна діяльність, профілактика, вирішення проблем, трикутник злочинності, SWOT, модель діяльності, взаємодія з громадою.*

The article is devoted to the research and clarification of practical aspects of solving problems during the implementation of the model of law enforcement activities focused on the needs of the community (Community Policing) through the use of the “Crime Triangle” methodology and SWOT analysis.

It was established that the key organizational components of a proactive model of law enforcement activities focused on the needs of communities (Community Policing) are the building of in-depth relations of interaction with representatives of the public or individual residents of territorial communities as sources of opportunities and criminogenic information that are important for preventive law enforcement activities and the process of solving individual problems that affect the state of the criminogenic situation.

It was determined that the process of solving problems in the law enforcement practice of bodies and units of the National Police of Ukraine does not take into account the potential of modern methodologies developed and actively used in foreign law enforcement activities.

It was established that two methodologies have a significant preventive potential, namely the “Crime Triangle” and SWOT analysis. The “Crime Triangle” methodology consists in identifying the main root causes of problems in a criminogenic situation in order to prepare personal countermeasures. SWOT analysis is a forward-looking methodology that allows you to explore the strengths and weaknesses of law enforcement, as well as to understand the opportunities and threats that police units face, which allows you to build sound strategies for further actions. The application of problem-oriented methodologies “Crime Triangle” and SWOT-analysis allows to achieve a high level of efficiency in neutralizing the root causes of problems in the field of law enforcement, as well as to effectively weaken the influence of existing problems in order to more effectively perform the tasks assigned to law enforcement agencies.

Key words: law enforcement activity, prevention, problem solving, triangular crimes, SWOT, activity model, interaction with the community.

Постановка проблеми. У процесі проведення постійного пошуку шляхів підвищення ефективності упереджувальної (профілактичної) правоохоронної діяльності учені, які досліджують правоохоронну практику та практичні співробітники та управлінці правоохоронних органів сходяться на твердженні про те, що фундаментом для позитивних змін є розбудова та поглиблення стійких відносин взаємодії (партнерства) з представниками громадськості як джерелом ресурсів та цінної інформації, а також розроблення та застосування персональних відповідей на індивідуальні проблеми (проблемно-орієнтована практика), які виникають та чинять вплив на стан криміногенної ситуації у середовищі діяльності органів та підрозділів поліції різних країн. Ці два концептуальні підходи закладено в основу окремої самостійної проактивної моделі правоохоронної діяльності, яка орієнтована на потреби громад (Community Policing). Дана модель набула значного поширення у організації і тактиці ведення справ щодо протидії злочинності як за кордоном, так, зокрема і в Україні. Проте якщо розбудові відносин взаємодії з представниками громадськості через посилення довіри присвячено значну кількість наукових досліджень, то діяльності з ефективною нейтралізації конкретних проблем окремих самостійних досліджень в Україні присвячено не було. Видається, що дослідження та висвітлення сучасних методик дослідження та вироблення ефективних заходів з обмеження впливу або нейтралізації конкретних проблем становить значний практичний потенціал при імплементації моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад Community policing у правоохоронну практику вітчизняних правоохоронних органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні та практичні аспекти моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing), досліджували такі учені як Е. Магуайр (E. Maguire) та В. Уеллс та (W. Wells) [1], А. Грегорі (A. Geoffrey),

Д. Флінн (D. Flynn) та А. Пікєро (A. Piquero) [2], Дж. Корднер (G. Cordner) [3] та інші вчені, а застосування методологій вирішення проблем «Трикутник злочинності» та SWOT-аналіз досліджували George M. Froggé [4], Дж. Брісон (J. Bryson) [5], О. Гуменюк [6], Л. Балабанова [7] та інші, проте комплексного дослідження можливостей сучасних методик дослідження та вирішення правоохоронних проблем у межах моделі Community Policing проведено не було.

Метою статті є дослідження та висвітлення практичних аспектів вирішення проблем через використання методологій “Трикутник злочинності” та SWOT-аналізу під час реалізації моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing).

Виклад основного матеріалу. Концептуально «Трикутник злочинності» (трикутник аналізу проблем) – це інструмент, який допомагає зосередити увагу на ключових елементах будь-якого інциденту та класифікувати його характеристики. Основна мета використання «Трикутник злочинності» полягає у виявленні аспектів проблеми, які допоможуть визначити основну причину чи причини проблеми у стані криміногенної ситуації на території функціонування правоохоронного органу.

Щоб зрозуміти проблему, корисним буде проаналізувати особливості таких її складових як особливості жертви, особливості злочинця та особливості місця кримінального правопорушення (ці три складові ще називають «Трикутником злочину»).

Кожна складова трикутника схиляє співробітників правоохоронних органів до обдумування певного аспекту проблеми та визначення важливої інформації щодо нього.

Повну картину проблеми можна зрозуміти, якщо проаналізувати поряд із особливостями жертви, злочинця і місця, і ті фактори, які могли б на них вплинути: наприклад, оточення потерпілих, а саме охоронці, вчителі, сусіди тощо (особи, які виконують опікунську функцію), оточення правопорушників (наприклад, батьки, друзі, співробітники соціальних служб, що можуть здійснювати керівництво його діями) та особи, що мають вплив на окремі місця (наприклад, підприємці, працівники парків, працівники готелів, які є розпорядниками (менеджерами) окремих місць). Узагальнивши отримані знання про конкретні проблеми правильнішим буде зосередити зусилля, насамперед, на усуненні їх першопричин, та на тих факторах, на які можуть вплинути через застосування контрзаходів співробітники поліції, наприклад: 1) обмеження доступу до жертв, 2) посилення опіки та спілкування з особами з груп ризику щоб мінімізувати ймовірність виникнення небажаної (протиправної) поведінки [8, с. 10–12] а також 3) посилити охорону місця з метою ускладнити або і унеможливити вчинення там протиправних дій.

Розгляд кожної з цих особливостей має вказувати на ті аспекти, які можуть потребувати втручання з боку поліції. Так, єдиним можливим втручанням, результатом якого може бути довготривале вирішення проблеми може виявитись відпрацювання та затримання активних підозрюваних. В інших випадках дієвим може бути втручання в інші аспекти проблеми, такі як внесення змін до організації навколишнього середовища в певній місцевості шляхом посилення заходів охорони, що також може призвести до довготривалого вирішення іншої важливої проблеми.

Під час аналізу правопорушників слід отримати відповіді на такі запитання: яка їх кількість, їх персональні дані, їх вигляд, характерні ознаки, вік, місце проживання та проведення часу, вікова категорія, наявні засоби пересування, відомості про попередню кримінальну активність, наявність зброї тощо.

Під час аналізу «місця» слід дослідити такі аспекти: чому саме це місце злочинці обрали для

вчинення протиправних дій, чому правопорушники тут знаходяться, чи є поряд з місцем додаткові криміногенні фактори, чи є поблизу якісь сприятливі місця тощо.

Аналізуючи інформацію про потерпілих слід звертати увагу на такі елементи: хто є потерпілими, що між ними спільного, чи існують інші потенційні потерпілі, чи були тілесні ушкодження, чому потерпілі є уразливими в цей конкретний час, або в цьому конкретному місці, які ресурси мають потерпілі, щоб посилити свій захист від цієї проблеми, що у потерпілих є такого, що робить їх жертвами злочинів тощо.

Концепція «Трикутника злочинів» полягає у розробці стратегій, націлених на з'ясування та усунення проблеми, а отже, зменшення шкоди та періодичності, з якою вона виникає. Це також сприятиме зміцненню партнерських відносин між поліцією та громадою. У такому випадку поліція зможе консультуватись з мешканцями громад, щоб знайти поради про те, що на їх думку слід зробити, щоб вплинути на потерпілого, місцезнаходження (локацію) або на правопорушника. Так само мешканці громади зможуть запитувати та отримувати відповідь про те, що може зробити поліція, щоб вплинути на потерпілого, місцезнаходження або правопорушника. Також можна буде запитувати в інших муніципальних установах, що вони можуть зробити, щоб вплинути на потерпілого, місцезнаходження або правопорушника [9, с. 35–36]. З концептуальної, науково-практичної сторони такий підхід до вирішення проблем видається найбільш сутнісним та дієвим для вирішення поточних та перспективних проблем, які чинять вплив на стан криміногенної ситуації на території діяльності окремого правоохоронного органу.

У процесі щоденної поліцейської діяльності, спрямованої на вирішення широкого спектру проблемних питань виконання своїх завдань правоохоронні органи у різних країнах використовують різні стратегічні підходи, які переважно базуються на досвіді керівників, і є недостатньо науково обґрунтованими. Це значно ускладнює процес досягнення мети стабільного існування стану криміногенної ситуації. Вчений Гуменюк О.Г. стверджує, що одним із основних інструментів стратегічного управління, що оцінюють у комплексі внутрішні і зовнішні чинники, які впливають на розвиток організації, є SWOT-аналіз [6, с. 282–283]. SWOT-аналіз – це методологія, яка була розроблена Альбертом Хамфрі в 1960-х роках, визнаного спеціаліста з ділового корпоративного управління з фінансового сектору.

У 1963 році в Гарварді на конференції з проблем бізнес-політики професор К. Ендрюс вперше публічно озвучив акронім SWOT. Цей акронім був представлений візуально у вигляді матриці SWOT. Спочатку SWOT-аналіз був заснований на озвучуванні та структуризації знань про поточну ситуацію і тенденції, пізніше став використовуватися в ширшому значенні – для конструювання стратегій. Тобто з появою SWOT-моделі аналітики отримали інструмент для своєї інтелектуальної праці [6, с. 283].

SWOT-аналіз – це методологія, за допомогою якої можна зрозуміти сильні та слабкі сторони у правоохоронній діяльності, а також можна зрозуміти можливості й загрози, з якими стикаються підрозділи поліції, кожен з яких працює в індивідуальних умовах з індивідуальними можливостями в окремих громадах, яким властива індивідуальна криміногенна картина. SWOT-аналіз – це фактично фундаментальна, проста модель, яка аналізує те, що може зробити підрозділ поліції, а що не може, а також імовірні можливості та загрози, які можуть мати місце в поточній та майбутній ситуації. Техніка SWOT-аналізу завжди полягає в тому, щоб проаналізувати внутрішні умови – сильні та слабкі сторони підрозділу поліції, а також зовнішні елементи діяльності поліції – це можливості та загрози.

Проведення SWOT-аналізу не займає багато часу, проте дає змогу роздивитися свою організацію з нової точки зору. SWOT-аналіз – це структурований звіт про поточні основні сильні сторони, слабкі місця, можливості та загрози. Проведений кримінальними аналітиками SWOT-аналіз допомагає визначити, що може посприяти поліції у досягненні її цілей в окремих громадах, а також які обмеження потрібно подолати для досягнення очікуваних результатів.

Назва цього методу походить від перших літер сфери чинників, які підпадають під аналіз. Strengths (S – сильні сторони) Weaknesses (W – слабкі сторони) Opportunities (O – можливості) та Threats (T – загрози). SWOT-аналіз – це групування факторів середовища функціонування організації на зовнішні та внутрішні, їх аналіз із позиції визначення позитивного чи негативного впливу на діяльність правоохоронного органу [10].

Сильні сторони є внутрішніми чинниками, і здебільшого правоохоронна організація має повний контроль над ними. Сильні сторони – це унікальні навички та компетенції, які є дійсно важливими та цінними.

Слабкі сторони слід позиціонувати як внутрішні фактори, якими може керувати правоохоронний орган чи підрозділ, і це найважливіші моменти, які заважають організації працювати краще в плані досягнення стратегічних цілей та завдань запобігання та протидії злочинності.

Можливості – це зовнішні фактори, які орган чи підрозділ не контролює або контролює частково, але вони сприятливі органу чи підрозділу поліції. Поточні тенденції та зміни можуть суттєво вплинути на орган чи підрозділ, і потрібно визначити ці сили та розробити план дій, як скористатися цими можливостями.

Загрози – це також зовнішні сили, які зазвичай неможливо контролювати. Загрози бувають різними: технологічні, політичні, економічні, демографічні тощо. Як правило, загрози повністю усунути не вдасться, проте слід розробляти стратегію і тактику, щоб мінімізувати ризик або максимумно уникнути загроз.

Методом SWOT-аналізу особливо цінний під час реалізації моделі діяльності Community policing, оскільки дозволяє індивідуально до кожної громади визначити: яких загроз потрібно уникати, які шанси треба використати, які слабкі сторони необхідно виправити, на які сильні сторони слід опертися.

Розробляючи рекомендації під час реалізації моделі Community policing потрібно сконцентруватись на: посилення міцності; захисті слабких сторін; використанні можливостей; нейтралізації загроз [11, с. 208–213].

Основна ідея SWOT-аналізу може бути визначена для моделі Community policing таким чином:

- розробка комплексу заходів по перетворенню слабкості в силу і загрозу в можливість;
- укріплення та розвиток сильних сторін з урахуванням обмежених можливостей;
- повне використання всіх переваг, виявлених на основі аналізу навколишнього середовища.

Проведення SWOT-аналізу створює передумови розроблення окремих стратегій правоохоронної діяльності, зокрема:

- 1) підтримка та розвиток сильних сторін правоохоронного органу використовуючи можливості зовнішнього середовища;
- 2) боротьба із загрозами використовуючи внутрішній потенціал;
- 3) використання можливостей для нейтралізації слабких сторін;
- 4) зміцнення правоохоронного органу та нейтралізація потенційних загроз від зовнішнього середовища [7, с. 221].

Учений Гуменюк О.Г., визначає, що найголовнішим недоліком SWOT-аналізу, є те, що, хоча

на вигляд досліджувана методологія є простою та доступною, проте таке розуміння може привести до поспішних та безглузких висновків, недоказаних та двояких понять. Тому, констатує учений, дуже важлива достовірність та повнота використуваних для аналізу даних.

Кваліфікація аналітиків, які проводять SWOT-аналіз суттєво впливає на результат та подальшу тактику дій, оскільки відомо, що людський фактор часом може спрацювати по-різному. Недоліками SWOT-аналізу, які також потрібно мати на увазі, є неможливість урахування всіх сил і слабкостей, можливостей і загроз; суб'єктивність вибору та ранжування факторів зовнішнього та внутрішнього середовища; погана адаптація до середовища, що постійно змінюється. Отже, існує багато різних думок щодо корисності цього виду аналізу (позитивних і негативних). І саме тому вивчення питань, що стосуються проведення та використання SWOT-аналізу, має важливе значення для здійснення планування розвитку та подальшого функціонування правоохоронного органу. Тому ці аспекти і становлять інтерес для науковців та вимагають подальшого наукового обґрунтування і дослідження [6, с. 285].

Як висновок слід зазначити, що проактивна модель здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community

Policing) володіє підтвердженим потенціалом удосконалення упереджувальної правоохоронної діяльності, про що свідчить широка географія її імплементації у правоохоронну практику зарубіжних країн. Фундаментальними та концептуальними засадами результативності такої моделі є залучення можливостей та ресурсів представників територіальних громад для підтримання правопорядку, а також проблемно-орієнтована практика реалізації правоохоронних повноважень. Застосування сучасних методологій «Трикутник злочинності» та SWOT-аналізу для ідентифікації, вивчення, розробки заходів з обмеження впливу проблем на стан криміногенної ситуації дозволяє ефективно та якісно, з обмеженим застосуванням правоохоронних ресурсів досягати максимального результату при нейтралізації першопричин проблем у сфері забезпечення правопорядку, а також дієво послаблювати вплив існуючих проблем з метою більш ефективного виконання покладених на правоохоронні органи завдань. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є застосування можливостей кримінальної аналітичної складової діяльності правоохоронних органів під час застосування моделі здійснення правоохоронної діяльності, орієнтованої на потреби громад (Community Policing).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Maguire and Wells. Implementing Community Policing: Lessons From 12 Agencies. Community-Oriented Policing Services, US Department of Justice. 2009. URL: <https://cops.usdoj.gov/RIC/Publications/cops-w0746-pub.pdf> (дата звернення 12.07.2023).
2. Alpert, Geoffrey P., Daniel Flynn, and Alex R. Piquero. "Effective Community Policing Performance Measures". Justice Research and Policy 3. 2001. P. 79–94.
3. Cordner, Gary W. "Community Policing: Elements and Effects". Eastern Kentucky University. P. 1–11. URL: <http://www.ncdsv.org/images/communitypolicingprincipleselements.pdf> (дата звернення 11.07.2023).
4. George M. Frogg . Revitalizing Problem-Oriented Policing Through SWOT Analysis. Concepts Austin Peay State University. URL: <https://www.ebpsociety.org/blog/education/252-swot-analysis-police> (дата звернення 13.07.2023).
5. Bryson, J.M. Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations: A Guide to Strengthening and Sustaining Organizational Achievement. John Wiley & Sons, Hoboken. 2011.
6. Гуменюк О.Г. Використання SWOT-аналізу як основного інструменту стратегічного управління. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 17. 2017. С. 281–285.
7. Балабанова Л.В. SWOT-аналіз – основа формування маркетингових стратегій: навчальний посібник / Л.В. Балабанова. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Знання, 2005. 301 с.
8. Community Policing Defined. U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services. 2014.
9. Вілсон, П. Практичний посібник для поліцейських, що взаємодіють з громадою / Пітер Вілсон, за ред. С. Зимич, О. Чернищенко, Ю. Загуменна; Консультативна Місія Європейського Союзу. [Харків : EUAM, 2018]. 49 с.
10. Балабанова Л.В. Управління персоналом : навч. посібник / Л.В. Балабанова, О.В. Сардак. Донецьк : ДонДУЕТ, 2006. 471 с.
11. Федчак І. А. Основи кримінального аналізу : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 с.